

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННО-СОБОРНИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імені Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті підписані власним прізвищем автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції і за них від-
повідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статтів, поезії, наукові праці то-що редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів
і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування
з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів ви-
разно це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

Передплата виносить: річно 3.50 дол., піврічно 1.80 дол. Поодинокое число 30 цент.

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

Рік IV.

Новий Йорк, Т р а в е н ь, 1956.

Чис. 5/41/.

З М І С Т:

1. С.П.: Документи ганьби /продовження/.....	Ст. 97.
Лист С.Петлюри до А.Лівицького, ст.98. Розпорядження чис. 7, з 15.	
IV.1920 р. Польської адміністрації, ст. 100. Протокол Дипломатич-
ної Місії у Варшаві з 20.IV.1920 р., ст. 102, ст. 102.	
2. Документ: Хто робив погроми на Україні?.....	" 109.
3. А.Х.: Верба... З думок М.Шаповала /стор. 110, 117/.....	" 110.
4. М.Шаповал: Мандрівне /Продовження/.....	" 111.
5. С.Дулібич: Листи з Бразилії.VIII.....	" 115.
6. С.Дулібич: Листи з Бразилії. IX./Московські комедіянти на гастролях/.....	" 118.
7. Українська Громада у Франції: Приштання. Свято Т.Шевченка.....	" 120.
8. НОВІ ВИДАВАННЯ: На вічну ганьбу Польщі. Український Збірник ч.5.....	" 120.
9. Ікроїди.....	" 121.
10. Каталог книжок, Умови передняти "УТСлова". Представники "УТСлова".....	" 122.

Д О К У М Е Н Т И Г А Н Ь Б И .

/ Продовження з "УГС", ч.4, 1956 /

"1. Її територія Української Народньої Республіки має бути установлена з такими кордонами: починаючи від Чорного моря по річці Дністру і від Дністра між Польщею а Україною по річці Збручу. Далі кордон Української Народньої Республіки на території бувшої Російської Імперії має пройти на західно-північній Волині і остаточне вирішення тут кордону залежатиме від вирішення Мирової Конференції в Парижі. Далі на півночі, сході і півдні кордон буде встановлений після планування відповідних частин території українськими військами і відповідних переговорів з заінтересованими державами.

2. Національно-культурні права, які Уряд Української Народньої Республіки забезпечує на території України громадянам польської національності, повинні бути надані в межах Річи Посполитої Польської громадянам національності української і навідворот. Політичне становище Східної Галичини розв'язується Польським Урядом в розумінню з представниками українського народу, мешкаючи в тій провінції.

3. Остаточне вирішення складного земельного питання в напрямку справедливості і задоволення широких народніх мас, буде переведено через Всеукраїнський Установчий Парлямент, обраний на підставі загального, демократичного, без різниці національності, для всіх рівного права виборчого і таємного голосування. На час відкриття закриття і підписання між Україною а Польщею умов згоди і до скликання Установчого Парляменту, юридичне положення землевласників польської національності на Україні регулюється на підставі особного погодження між українським і польським Урядами.

4. В справах економічно-торговельних Українська Народня Республіка бажає навести якнайтісніші стосунки з Річчю Посполитою Польською на підставах взаємності і обміну послугами в обсягу транзиту через свої території.

В свою чергу Уряд Української Народньої Республіки від Уряду Річи Посполитої Польської жадає:

1. Признання Української Народньої Республіки незалежною самостійною державою, підтримання змагань Української Народньої Республіки до того перед третіми державами і закінчення необхідних договорів та конвенцій поперед всього військового, торговельного і конзультського характеру.

2. Для ліквідації наслідків попередніх непорозумінь і скріплення сприятливої атмосфери взаємного довіря, доброзичливого і скорого вирішення долі тих осіб української національності, які з політичних причин конфіновані, інтерновані польським Урядом, чи знаходяться під арештами або ув'язнені.

3. Допомоги Українській Народній Республіці в боротьбі з ворогами, зброєю, наболями, амуніцією і військовим майном в розмірах, які будуть определені окремою згодою українського і польського Урядів.

4. Відкриття дійсного і скорого транзиту з третіх держав через Польщу на Україну полонених українських вояків, належних Україні грошових знаків, військового знаряддя, одягу і всякого військового майна та матеріалів.

Подаючи до відомо Уряду Польської Річи Посполитої повншу декларацію, - Уряд Української Народньої Республіки вважає, що декларація ця стане основою для навязання братніх і добросусідських стосунків між обома народами.

Щиро домагаючись сталого миру і найтіснішого зближення між Польською Річчю Посполитою й Українською Народньою Республікою, ми сподіваємось, що обидва народи в спільному єднанні утворять могутню непереможну силу, яка буде основою ладу і спокою на Сході Європи та причиниться до пишного розквіту культури обох народів.

Грудня дня 2. 1919 р. м. Варшава.

Оригінал підписали:

За Уряд Української Народньої Республіки, - Українська Дипломатична Місія в Річчю Посполитій Польській: Голова Місії, Міністр Кстиції і Керуючий Міністерством

Закордонних Справ: Андрій Лівницький /в.р./.

Члени Місії: Л.Михайлів /в.р./, Б.Вжепецький /в.р./.

Радник - Секретар: П.Понятенко /в.р./.*

/Олександр Юценко: Літопис Української Революції. Том II, Ізвига 5, стор.65-66/.

Ще цього самого дня відбулося засідання Української Дипломатичної Місії і Делегації Уряду Польщі і поляки з приємністю цю декларацію взяли до відома, а З.ХІІ. А.Лівницький надіслав Симові Петлюрі звіт з останнього засідання і копію декларації.

На знак підписання цієї декларації тоді демонстративно вийшли з Місії радники Місії Надністрянці: С.Витвицький, А.Горбачевський, М.Новаківський склавши відповідну заяву на руки А.Лівницького та радник Мшанецький. Після виходу цих чотирьох радників в Місії залишилися: Голова А.Лівницький і члени: Л.Михайлів, Б.Вжепецький і П.Понятенко.

Не зупиняючись тут над тим чи взагалі мала право складати, підписувати і видавати такі декларації, якими порушувалися елементарні конституційні права Української Народньої Республіки. Над змістом декларації і договору хай судить сам читач.

7 грудня 1919 р. до Варшави прибув Головний Отаман і заст.Голови Директорії С.Петлюра. На дворці зустріли С.Петлюру тільки українці, поляки зігнорували зустріч голови Української держави, як це водиться в культурних державах.

9 грудня о 8,30 год. Пільсудський призначив прийняття в своєму уряді Петлюри. Про свою подорож Петлюра між іншим поінформував своє оточення, а що та подорож до майбутніх "союзників" не була легкою свідчить ось цей факт: щоб дійхати з Мирополя до Полонного треба було полякам віддати броневищ, за ціну якого потім поляки пропустили і дали місце в вагоні, щойно в Полонному пересів до окремого вагону і виїхав до Варшави.

"Настало 9 грудня. В 20 годин 20 хвилин Головний Отаман від'їхав на автомобілі до Гельведеру у своєму незмінному синьому жупані в супроводі старшини Крушинського. Відразу провели Головного Отамана на гору до п.Пільсудського...

Аудієнція затяглася до 5 годин ранку наступного дня... Головний Отаман одразу досягнув згоди у Пільсудського на формування українських частин на своїй території, але під зарядом Польщі. Були дані Пільсудським найкращі обіцянки..." А поляки на Україні господарювали /на тих просторах, що самоправно окупували/, пилондували, грабували і все вивозили до Польщі, український уряд арештовували і взагалі поводитися як найгірші дикунки з середніх віків. Давали пізнавати як будуть "помагати" будувати Україну за декларацію з 2 грудня.

11.березня 1920 р. з ініціативи польського міністра Справ Заграничних Августо Залеського відбулася перша конференція після декларації з 2 грудня 1919 р. Участь приймали від поляків: Залеський, Кноль, Щумляковський і від Українців: Лівницький А., Михайлів Л., Понятенко П. Предсідником був Залеський а секретарювали: поляк Пржезмицький і українець Олексіж.

12.III. Засідання продовжувалися, поляки висунули нові домагання, що мовляв вони будуть при мирових переговорах з Москвою жадати границь з 1772 року з Росією. Представники У.Д.Місії проти такого шантажу поляків запротестували, але в деяких питаннях дали уступити полякам. Потім ще відбувалися спільні конференції в днях 9, 10 і 13 квітня 1920 р., а 15.IV. А.Лівницький виїхав до Кам'янця Подільського за порадами до Уряду УНР. У слід за Лівницьким Петлюра посилав свого кур'єра О.Доценка до Кам'янця Подільського з таким листом:

"Шановний Андрію Миколаєвичу! В зв'язку з од'їздом Вашим для переговорів в Кам'янці з товаришами по Міністерству, а також з представниками політичних партій в справі заключення мирового договору з Польщею з одночасним визнанням України, як самостійної Держави, я вважаю необхідним подати до Вашого відома кілька уваг:

I. Наша країна перебуває в тяжкому стані господарчої руїни. Полягодження цього стану не може одбутись без попереднього порозуміння з Польщею.

II.Сподіванки на те, що якісь інші держави раніш Польщі визнають нас /нашою увазі Антанту/, - не оправдалися. Нема даних думати, що в ближчих часах

ці сподіванки стануть на реальний ґрунт. Можна думати, що лише визнання Польщею нашої суверенності потягне аналогічні акти з боку інших держав.

III. Вудувати нашу політику, орієнтуючись на большевицьку Росію, - було би злочинним, бо вона - Москва - нашої самостійності ніколи не визнає, крім би тільки ово і пристає на це, - то така політика була би фарисейством, маневром тимчасовим, розрахованим на дальнє розкладавання нашої державності і втягнення України, як інтегральної частини, до Росії.

IV. Большевизм в Росії розкладається, а економічні відносини - торговельні - транспортні etc. перебувають в дуже катастрофічному стані...

V. Становище на фронті большевицької армії - лише, в кожному разі під виглядом військовим польська армія є сильнішою, більш дисциплінованою і заосмотреною, що му- сить мати рішаче значіння на вислід боротьби між поляками і большевиками.

VI. Воквати з двома ворогами одночасно Україна не може. Дотеперішній досвід вчить цьому. Потрібно порозумітись з Польщею. Якби не лиши були умови миру, якою б тяжкою ціною ми б не заплатили за своє державне визнання, ці умови мирним шляхом далі пошастить зробити кращими і більш забезпечували наш державний розвій.

III гадки я вважаю подати не лише до Вашого відомо, але й відомо тих, з ким Ви переговорювати будете. Зокрема, повинен Вам сказати, що мої часті розмови з приводу данного питання з Прем'єр Міністром Мазепою - встановлюють повну солідарність думок.

Я би од щирого серця хотів, щоб Ваші колеги по кабінету, а також громадські діячі виявили в цю рішачу хвилину державну думку і розуміння складної ситуації в цілях найскоршого відновлення нашої державної праці. 15.IV.1920.

Голова Директорії УНР "Петлюра".

/О.Доценко: Листопис Української Револуції; том II, Книга 5, ст. 255/.

З цього листа видно, що Петлюра погоджувався на найтяжчі умови договору з поляками і рекомендував Лвицькому їх прийняти та переконувати як Кабінет Міністрів так і політичні партії та громадську опінію. Такі директиви правдоподібно вийшли під сугестією А.Лвицького, але як голові Могої вони були дуже потрібні, щоб вийшли від Петлюри. В кожному разі зміст листа не відбивав в собі ні глибокої політичної думки ні державницької рації.

До цього листа треба додати звіт О.Доценка, який перебуваючи в Кам'янці Подільському і просторі УНР в днях 6 - 8.IV.1920, Головному Отаманові Петлюрі. Осв витяги:

"Ваші накази передав по належності, але моє вражіння таке, що вони не будуть виконані за винятком наказів що до армії.

"Поляки не змінили свого відношення до нас - почувають себе як дома.

"Поляки ведуть шалену агітацію проти Головного Отамана. Доходить це до неможливих річей: ведуть собак за возами і гедорять - гав Петлюра. Ширять чутки між населенням що Петлюра утік за кордон, забравши великі гроші, і зараз купує будинки. Пишуть про це в своїй кресовій пресі...

"Поляки у самому Камінці заарештовують усіх чи він має перепустку чи немає, аби був українцем і арешт забезпечений. За 250 карбованців можна запобігти арешту, а за 500 і зовсім, тільки всеж таки приходиться заарештованим сидіти до ранку. Не на- воляку тут призвіш, але багато українців перебуваючих в Камінці, попробували польсь- кого арешту. Настрій страшенно ворожий до поляків у населення і напружений як пе- ред бурей.

"Громадянство не задоволено діяльністю п. Лвицького. Кажуть - "над нами знущають- ся янтики, а він хоч і був тут, то більше часу просижував у театрі, чим займався справами".

"Арешт чи трус в українця залежить від одного слова Марусевича /б. нач. штабу Запо- різьської Січі/, який є на послугах у польської контррозвідки. З його ініціативи був переведений трус у п. Романченка, ад'ютанта полк. Шандрука і других, яких обвинувачували, по доносах Марусевича, в організації повстання проти поляків.

"Українське громадянство в Камінці стогне вже від польської гостинності. Вязниці

х/ подав

повні арештованими старшинами, козаками і громадянами в Камінці, Проскуріві, Старокопачині, Шепетині, - часті розстріли. Поляки тероризують не тільки українців а й жидів: заходять поляк до крамниці, набірає товарів скільки йому забажається і кричить: - "давай решти". Жид відповідає, що йому не давалось ще грошей, але револьвер і загрози роблять своє: ще і решта видається.

"Полковник Сальський: необхідно миритись з большевиками - єдиний вихід зі становища.

"А.Степаненко і Чашник від'їждять на той бік при першій можливості. Пан Чехівський /бувший прем'єр/ на своєму докладі 28.III. в університеті заявив в кінці лекції, що радянська платформа є найкраща в світі... - аудиторія аплодувала.

"Галичане агітують, щоб ніхто з них не йшов до армії от.Петлюри.

"П.п. Вітик і Швець ведуть компанію проти Головного Отамана. Пропонують всіх полонених направляти на Україну через Одесу.

"Поляки оцілюють часто базари і безплатно забирають усі продукти, а іноді й коні з возами, скот та свині.

"... поляки вивезли з 4.XII. - 21.XII.1919 р. до 490 старшин, одних муштрових старшин було вивезено 273 і 600 козаків. Старшини /армії /цебто армії Денікіна. Ред./ страшенно бідують і я в Вашому імені наказав видати по 6.000 карбованців.

"І останнє це те, що поляки до цього часу вивозять силу державного майна і збираються запровадити хлібну повинність.

"Ваші накази до армії УНР виконані". /Доценко - II - 5 книга, ст. 264-266/.

Про поведінку поляків і польської військової адміністрації і взагалі адміністрації на окупованих землях Українських, і на тих що мав "шквояти" Пілсудський після виданої Деклярації 2 грудня 1919, підписаної А.Лівицьким, свідчить найкраще ось цей документ /Плакат в мовах польській і українській розміру 70 см. х 35 см., на сірому папері, що були наліплені на стінах урядових установ, парканах, церквах тощо/:

"Р О С П О Р Я Д Ж Е Н Н Я Номер 7.

ГОЛОВНОГО КОМІСАРА ЗЕМЕЛЬ ВОЛИНСЬКИХ І ФРОНТУ ПОДІЛЬСЬКОГО ВІДНОСНО ВОСТАНОВ-
ЛЕННЯ МІСЦЕВИХ СУДІВ.

На підставі арт. 4 Наказу Головного Вождя В.П. з 17.I.1920 р, о організації Цивільної Управи Земель Волинських і Фронту Подільського в зв'язку з розпорядженням Генерального Комісара Східних Земель з 20.XII.1919 відносно місцевих судів /Дневник Урядовий Цивільної Управи Східних Земель Номер 3. 1920 р. п. 23/ і згідно з арт. 2 нижчого розпорядження, приказую:

Арт. 1. Звести Суди місцеві в слідуючих повітах Волині: Ковельським, Володимирським, Луцьким, Рівенським, Дубенським, Сарницьким і Кременецьким на протягу шести місяців від дня надрукування цього розпорядження в Д.У.Упр.Ц.З.Волині і фр. Подільського.

Арт. 2. Судові Місцевому піддати проступки, Продияні в арт. 123, 22, 279 ч. I уст. 2 і 3 о скільки відносяться до банд в цілі розбою крадіжки і шмагань, 455 уст. 2, 3, 6, 8, 9, 556, 558, 563, ч. 2, 584 і 589 кодексу кримінального з 1903 р.

Арт.3. Це розпорядження входить в життя в 24 год. по подачі до загального відомства шляхом приписаним в арт. 3, розпорядження Генерального Комісара Східних Земель з 20.XII.1919 р.

Арт. 4. Виконання цього розпорядження довірено Предсіднику Луцького Округового Суду, подачу-ж цього, до загального відомства Начальнику Волинської Округи.

Це розпорядження об'являє від дня /оголошення/ в Урядовім Дневнику Упр. Цив. Зем. Вол. і фр. Подільського.

Варшава, 27 березня 1920 р. Головний Комісар АНТОН МІНСЕВІЧ.

Подається до всебічної відомості зміст, з означених артикулів, разом з додатками наданими Управлінням Генерального Комісара Воєни і Подільського фронту і оголошеннями в Урядовому Дневнику Номер 3/47/ розпорядження 25 від 20 грудня 1919 року арт. 19.

Арт. 123 К.К. Провинившись в співучасті в припадках зборах, котрі дійсуючі силами: 1/ ставили підір сполучений з насильством, орудій силі пизваний з цілю розгону зборів, або допустились нападу сполученого з насильством на військовий патруль, чи охорону; 2/ захватили під свою владу, зробували, або знищили: оклад зброї, чи амуніції, місце укріплене /фортифікації/, військовий корабель, залізну дорогу, приналежні до вжитку суспільного, або державного, телеграф, телефон, мікнцію, державну касу, державну кредитову установу, а також суспільну, чи акційну, засновану з дозволу уряду; 3/ звільнили в'язників з в'язниці з насильством над сторожем, або при пошкодовані в'язниці; 4/ вжили для виконання насильних вчинків матеріалу, чи приладдя вибухового,

ПІДЛЯГАЄ КАРІ СМЕРТІ ЧЕРЕЗ РОСТРІЛ.

Провинившись в скликаню, недозволених зборів, або агітуваннї за їх скликаня, також учасник, котрий ними керував при виконаню вчинків згаданих в цьому артикулі, або підмовляючїй до їх виконання, чи дальнїшого закінчення, або вжив до виконання тих вчинків матеріалу, чи приладдя вибухового, або зброї

ПІДЛЯГАЄ КАРІ СМЕРТІ ЧЕРЕЗ РОСТРІЛ.

Арт. 222 К.К. Провинившись за виріб, придбання, переховування, чи збування матеріалу, чи приладдя вибухового в обставинах указаних, що цей матеріал, чи приладдя з відома провинившагося був призначений для виконання злочину

ПІДЛЯГАЄ КАРІ БЕЗСРОЧНОЇ ТЯЖКОЇ В'ЯЗНИЦІ АБО НЕ МЕНЬШЕ 8 ЛІТ.

Арт. 279 К.К. Провинившись співуділом в банді, котра повстала 2/ в цілі пошкодження чужого майна, в випадках, указаних в арт. 564; 3/ в цілі крадежі, розбійництва, вимагань коли не підлягає тяжкій карі за злочинство здійснено через банду, тоді

ПІДЛЯГАЄ КАРІ БЕЗСРОЧНОЇ ТЯЖКОЇ В'ЯЗНИЦІ АБО НЕ МЕНЬШЕ 8 ЛІТ.

Арт. 455 К.К. Провинившись за душегубство 2/ Духовної особи підчас відправи богослуження, або инчих релігійних служб, 3/ урядової особи під час виконування або в звязку з виконуванем службових обовязків, 6/ разом з бандою 8/ в спосіб загрожуючий життю кількості 9/ в спосіб, причиняючий особливі мученя убитому,

ПІДЛЯГАЄ КАРІ СМЕРТІ ЧЕРЕЗ РОСТРІЛ.

Арт. 556 К.К. Провинившись в пошкодуванні телефону або телеграфу, призначеного для державного або громадського вжитку, або телеграфу і телефону великої вартості, призначених для приватного вживання, оскільки наслідком пошкодування була перервана їх чинність

ПІДЛЯГАЄ КАРІ БЕЗСРОЧНОЇ В'ЯЗНИЦІ АБО НЕ МЕНЬШЕ 8 ЛІТ.

Коли пошкодування телеграфу або телефону зроблено в цілі затримання пересилання урядового повідомлення, то винний цьому

ПІДЛЯГАЄ КАРІ БЕЗСРОЧНОЇ ТЯЖКОЇ В'ЯЗНИЦІ АБО НЕ МЕНЬШЕ 8 ЛІТ.

За намір також буде каратись.

Арт. 589 К.К. Провинившись в заборі чужої власності рухомої в цілі присвоєння, доводячи до безпам'ятства, ображення тілесного, насильства над особою чи угрози покарання, за такий розбій підлягає карі: безсрочної тяжкої в'язниці або не менше 8 літ.

Коли розбій виконаний 1/ тяжким ображенням тілесного, 2/ в церкві /костелі/, 3/ на середині моря, 4/ кількома особами, котрі в тій цілі вдерлися до замашканого будинку, чи іншого такого помешкання, 5/ особою, котра забезпечилась в зброю чи знаряддя для нападу чи оборони, 6/ бандою, 7/ особою, котра була покарана за крадіж не менше як 3 рази, а також за розбій, вимагання, чи обман, перед ультивом 5 літ від часу відбуття карі за оден з тих проступків провинившись

ПІДЛЯГАЄ КАРІ СМЕРТІ ЧЕРЕЗ РОСТРІЛ.

Тимчасовим карамі на тій самій підставі підлягає провинившись за заборані при означених умовах в цьому артикулі, документа, чи кореспонденції згадані в арт. 552. Намір також буде каратись.

Увага: Арт. 552 має на увазі слідуєчи документи: 1/ чужий документ, котрий може служити за доказ повстання, зміни або анулювання права або обов'язків, 2/ чужа кореспонденція уряду пошто-телеграфичного 3/ документ належущий до актів урядових або і громадських. Витяг з розпорядження Генерального Комісара Номер 25 - 1920 р.

Параграф 20. Присуд і рішення суду місцевого входить в силу для виконання після оголошення. Присуд на смерть не мусить бути затверджений.

Параграф 22. Присуд на смерть виконаний буде не пізніше як на протязі 24 годин після оголошення.

Львів, 15 квітня 1920 р.

Т. Дворяковські
Інспектор Адміністративний Волинської Округи.

Ст. Равич-Смолянські
Начальник Волинської Округи"

/ Архів Антона Коршнівського, полковника Української Армії УНР/

Звичай а річ, що такі судові розпорядження зложені для судження українців на Українській землі, а не для тих поляків що грабують Україну і її населення. Майбутній "союзник" показує спосіб співжиття і як то він буде в практиці керувати тими землями, які за допомогою своїх декларантів та договірників забере в свої посідання.

Повернувшись з Кам'янця Подільського голова Місії Л. Мивидський скликав засідання Місії, на якому подав інформації про результати своєї подорожі. Прб читачеві представити повністю інформації з цього засідання, подаємо повністю протокол. Ось він:

"Протокол Засідання Української Дипломатичної Місії в Річі Посполитій Польській

На Засіданні Присутні: Квітня 20 дня 1920 р.

Головний Отаман С.В.Петлюра, Голова Місії Міністр Мивидський, Радники: Л.Михайлів, П.Понятенко, Б.Жепецький і Радник Парижської Делегації Б.Матяшенко.

Провід зборали на початку веде Голова Місії, а потім Головний Отаман.

На порядку денному - доклад Голови Місії про наслідки переговорів його в Кам'янці - Подільському з приводу проекта умов між Річчю Посполитою Польською та Українською Народною Республікою.

Голова Місії докладує, що з приводу проекта він мав в Кам'янці розмови з представниками Уряду, окремими політичними партіями, професійними організаціями та Національною Радою. Дотати з приводу проекта якусь правомочну постанову Кабінета чи Ради Міністрів - не було можливости. Члени Правительства розкидані по різних місцях, прем'єр Міністра п-на Мазеши не було можливости вислукати за від-

сутністю певних відомостей відносно місця його перебування і утруднення зносин та комунікацій. З окремих міністрів, що перебували в Кам'янці, Міністр Народнього Господарства та заступник прем'єра п. Шадлун не виступав проти самого проєкта умови, тільки принципіально доводив шкідливість чужоземної окупації. Другий міністр, Міністр Військо-вий п. Сальський - вважає умову, з огляду на сучасну ситуацію, необхідною. /Хтось говорить неправду: або О. Моценко, гляди ст. 100 рядок 6 цього числа, або А. Липицький. Ред./.

З політичних партій - соціалісти-самостійники, народні республіканці, соц.-федералісти та хлібороби /партія Шеметів. Ред./ - висловились в тому змісті, що вони знаходять умови - важливі для українського народу - про те згоджуються, що при сучасній ситуації приходиться йти і на ці умови.

За прийняття, хоч би й тяжких умов, висловились професійні організації - залізничників, поштовиків та телеграфістів і окремі групи громадян /група громадян - як це розуміти?! Ред./.

Національна Рада, яка сама по собі не є для Уряду правомочним органом, стала на тому, що Місія в Варшаві сама може підписувати умови, Національна Рада не буде виступати проти, а один з лідерів Нац. Ради д-р Баран висловився, що умови треба прийняти, бо це в інтересах УНР.- треба тільки домогатися від Уряду РПМ. - амністії Галичанам і полегшення режиму в Галичині.

Партії соціалістичні - українські соц.-дем., жидівські соц.-демократи, поалей-ціоністи та українські соц.-революціонери - поставились до умови невизначено: визнали їх важкими, але обіцяли не агітувати проти Уряду УНР. Соц.-рев. постановили oprіч того відкликати своїх членів з Уряду, соц.-демократи українські та жидівські прийняли спільну ухвалу і з принципових міркувань відкликати теж своїх членів з Уряду /І/

Радник Понятенко: Рахує, що важливість справи - вимагає особливо скрийозного до неї відношення й запитує - чи стверджуються ті чи інші заяви політичних та громадських організацій - чи є резолюції, протоколи, на підставі яких можна говорити про те, як поставилась та чи інша партія, та чи інша група до умови.

Голова Місії заявляє, що він не надавав рішучого значіння письменим заявам, про та має кілька писаних резолюцій, а саме: партії соц.-самостійників, хліборобів/партія Шеметів - Липицького. Ред./, соц.-федералістів, з'єднаного засідання українських соц.-демократів і жидівських соціалістичних партій. Ці резолюції він одержав вже при самому від'їзді і може їх зараз прочитати, за виключенням резолюції соц.-федералістів, якої в даний мент при ньому немає. Іб до протоколу засідання Нац. Ради, то напевно такий протокол бувся, однак, Голова Комісії його не домагався й нема при собі. На жадання Зборів - Голова відчитує резолюції соц.-самостійників, хліборобів-демократів та соціалістичних партій: українських о.-д. та жидівських.

По відчитанню резолюцій, Головний Отаман приступає до опросу думок присутніх з приводу результатів поїздки Голови Місії в Кам'янець в цілях вияснення відношення Уряду УНР і громадських кол до проєкту договору.

Пан Маткшенко, Радник Парижської Місії /член УСДРП. Ред.? заявляє, що умови складені надто односторонньо, на невигоду Україні і що прийняття їх коли і можливо, то лише провізоричне з тим, що в умові має бути сказано, що уступки, які робляться з боку України на користь Польщі, мусять бути переглянуті майбутніми Установчими Зборами, як про це говорив і Головний Отаман.

Пан Понятенко - Радник Місії - заявляє, що хоч Місія по своїм уповноваженням і може підписувати договори, про те даний договір остільки має велике значіння і остільки важливий по політичним наслідкам, що прийняття його можливе лише в тому разі, коли: а/ договір ухвалить Уряд, б/ коли його апробують ті громадські організації, які, за відсутністю на Україні більш-менш правильно організованого репрезентативного органу, є зараз сурогатом такого органу, себ-то, коли за проєкт договору висловляться окремі політичні партії, принаймні соціалістичні та Національна Рада, яка хоч і не узнана Урядом за правомочний орган /2/, про те стала осередком організації громадської опінії. Хоч як члени Уряду не розкидані - однак, все ж таки можна було і повинно було

скликати з репрезентантів Уряду спеціальну нараду, що повинна була висловити свій погляд на умови. В разі відсутності Міністрів - мусіли бути на цю нараду закликані Товариші Міністри.

Далі - прочитані резолюції соц.-самостійників, хліборобів-демократів та об'єднання соц.-демократичних партій - говорять що інше ніж те, що лідери цих партій заявили Голові Місії на словах, як то передає Голова, з цих резолюцій видно, що сторонництва, які їх ухвалили, - ставляться до умови негативно в кожному разі не дають обіцянки підписати Уряд на ґрунті цих умов. Його до Нац. Ради, то доки немає протокола її відповідного засідання, доти говорити про підтримку з її боку не приходиться, тим більше, що партії, що входять в її склад, в своїх окремих резолюціях поставились до умови негативно. Одне з окремих, не будучи проти Умови - треба признати, що Умова не має за собою сконсолідованої волі Уряду, ні громадської opinio, що конечно необхідно для прийняття умови і переведення її в життя.

Пан Вжепецький - Радник Місії - приєднується до слов попередника.

Пан Михайлів - Радник Місії - погоджується з головою Місії, що з розкиданістю членів Уряду - перевести умову через Уряд - річ неможлива. Політичне життя в Кам'янці відбувається в надзвичайно ненормальних умовах, політична думка представлена там випадковими репрезентантами не відбиваючими дійсних думок широких народних мас і тому чи сприяючі, чи несприяючі ухвали не мусять опинити тих, що мають підписувати умови від такого підписування раз ми визнаємо, що умова мусить бути заключена тепер. Його умову що передивиться Уставодавчий Парламент - це річ само собою зрозуміла.

Голова Місії стверджує неможливість скликання правомочної наради Міністрів. Визначає також, що, знаючи з попередніх листувань погляди прем'єр Міністра Мазепи /думка Мазепи подана нижче.Ред./, він тієї думки, що підписання умов відповідає намірам Уряду, репрезентованого прем'єром Мазепою. Резолюції партій, хоч і розходяться з словесними заявами лідерів, про те не виступають проти умов. Взагалі в Кам'янці таке враження, що підписання умов буде зустрінуте громадянством з узнанням; багато громадян просто не мають відваги підписатися під тим, що вони висловлюють в розмовах.

По висловленню всіх присутніх на нараді - засідання закінчено.

Голова Зборів Голова Місії:

Радник Секретар П.Понятенко".

Далі О.Доценко продовжує:

"Показалося, що даліші намагання добитись якихсь ще уступок з боку польської Делегації в зміслі прийняття поправок Місії - річ даремна.

Можна було тільки або прийняти, або відкинути його. Під вражінням авторитетності і категоричності зробленої на передодні Головою Місії і доповіді членам Кабінету заяви - радники п.п. Понятенко та Б.Вжепецький, залишаючися при своїх поглядах на те, що на прийняття умови немає виразної згоди Уряду та доброзичливої громадської opinio, - не робили одначе чинної опозиції в прийнятті умови. Місія голосуванням ухвалила проєкт і дала свою згоду на підписання його з боку українського Уряду - керуючим Мін. Зак.Справ А.Лівницьким.

21.IV.1920 р. Історичний день для України. В 14 1/2 год. побачення Головного Отамана з Пилсудським. Побачення продовжувалось до пів 8-ої.

Договір між українцями а поляками підписаний в 1 г.40 хвили 22.IV.1920 р."

/I/ "Нарада представників соціалістичних партій України / 1.Укр.соц.-дем.роб. партія; 2. Мидівські соц.-дем.Полей-Щон; 3. Мид.соц.-дем. Бунд; 4. Укр. соц.-рев./, підтримуючих Уряд прем'єра Мазепи, - в справі польсько-українських шпирових переговорів і підписання шпирового договору з Польщею ухвалили: I/ Соціалістичні партії, підтримуючи Уряд УНР., разом з тим весь час стояли на ґрунті безумовного недопущення чужоземної військової сили на територію

України і тому і в данну хвилину вищезазначені соціалістичні партії не можуть дати своєї згоди на санкцію військового походу польських військ на українську територію.

2/ Нарада представників соціалістичних партій визнає неможливими для цих партій взяти на себе відповідальність за запронований польською стороною проєкт договору з причини, що він містить в собі: 1. відмову етнографічних українських територій, навіть без умови переведення там плебісциту, 2. згадування кордонів польських по 1772 року і тим дає можливість числити, ніби Уряд український визнає історичні права Польщі на ці терени.

3/ В аграрній справі: а/ договір містить в собі вимогу, котра фактично веде за собою зміну закону Директорії по земельній справі на користь великих і середніх власників, що цілковито протирічить основним пунктам програми соціалістичних партій, б/ договір вимагає привілігированого стану для землевласників польської національності, незалежно від того чи вони горожане Річі Посполитої Польської, чи УНР., що є порушенням принципу суверености держави УНР.

4/ Таємність договору: а/ не дає українському Уряду можливости висвітлити перед своїм народом фактичні умови договору і ті обставини, при котрих він був заключений; б/ не дає можливости українському Уряду, стоячи на ґрунті державного права, апелювати до міжнародних чинників в оборону прав УНР., впливаючих з данного договору.

Кам'янець, 16 квітня 1920 року.

Цю постанову підписали представники соц.-демократичної партії, Бунду, Поль-лей-Шон, а есери цю постанову оголосили як свою в засіданні Української Національної Ради 17-го квітня 1920 року.

/Олександр Доценко: Летопис Української Революції. Том II, Книга 5, ст.267-270/

/2/ Українська Національна Рада в Кам'янці-Подільському складалася з представників всіх міщанських правих партій і УПСР-правих. Головою був д-р Степан Гаран.

Не стотожнювати з Українською Національною Радою Галичини з р.р.1918-1919.

При доповіді 20 квітня Голова Мисії А.Лівицький посилався на погляди прем'єра І. Мазепи, що ніби Мазепа погоджувався з проєктом договору, але ж як Мазепа міг погоджуватися, коли він виїхав з Кам'янця 15 лютого 1920 року в Армію Зимового Походу і від того часу не бачився і не листувався ні з А.Лівицьким, ні з С.Петлюрою, що перебували у Варшаві, а Мазепа блукав в заплілю большевиків, шукаючи Армію Зимового Походу. Перша зустріч Мазепи з Петлюрою відбулася щойно 9 травня 1920 року в м. Могилеві Подільському, а з Лівицьким значно пізніше.

Яке ж становище зайняв І.Мазепа до Варшавського договору пізнаємо з його спогадів.

"6 березня ми перейшли через Дністр /зруйнованим залізничним мостом/ на румунський беріг біля с.Атаки... 13 березня опинилися в румунській столиці."/ст.213/.

"...перед виїздом з Букурешта я написав Петлюрі, що поки не вернуся з армії, до- ручаю А.Лівицькому, а в разі його залишення в Варшаві, М.Шадлунові виконувати мої обов'язки голови ради міністрів "в тому районі на території України, де може розпочатися відновлення праці центральних державних установ". В такому ж дусі я вислав тоді ж уповноваження для А.Лівицького і для М.Шадлуна. Датував днем 10. березня в Могилеві."/І.Мазепа: Україна в бурі і вогні революції.Том II, ст.218/.

"...ми вже пополудні були в с.Михайлівці /коло 15 км. на північний схід від Ольгополя/, де саме спинився для відпочинку піший Запорізький полк під командою полк. Дубового. За дві години я був у Омеляновича-Павленка в Ольгополі.... Ні я, ні Омелянович-Павленко в той час/це сталося 28 квітня 1920 р.Ред./ ще не знали про підписання польсько-українського договору в Варшаві. Тому в своїх планах і міркуваннях ми виходили з того, що відновлення українського фронту має розпочатися власними силами"... /Там же, ст. 232/.

"...в Гершаді я одержав від М.Шадлуна з Кам'янця дуже тривожного листа в справі наших переговорів у Варшаві. Це був перший лист "за кордону", який я одержав за всю свою подорож до армії. В своєму листі Шадлун повідомляв мене, що 15 квітня

з Варшави приїздив до Кам'янця А.Львицький для наради з політичними партіями та членами уряду в справі проекту договору, запропонованого поляками. Як видно було з тексту цього проекту, доданого до листа, зміст його рішуче розходився з директивами, які мала наша місія від уряду. Так, напр., в проекті говорилося про військову конвенцію з Польщею, про кордон по Збруч, про урегулювання юридичного становища польських землеволодільців на Україні й навіть згадувалось про кордони Польщі з 1772 року, немов би український уряд визнавав "історичні права" Польщі на ці території.

Ці інформації Шадлуна були для мене наче громом з ясного неба. Я був дуже ним занепокоєний. Знаючи А.Львицького, як гнучкого опортуніста, я боявся, що він піде на великі уступки полякам. Правда, Шадлун писав у своєму листі, що представники соціалістичних партій в Кам'янці /українські соц.-демократи і соц.-революціонери/ висловилися категорично проти підписання такого договору. Але він не зазначив, як поставилися до цього проекту представники інших українських партій. Повідомляв, що Львицький 18 квітня виїхав назад до Варшави.

Моя тривога зросла ще більше після того, як я того ж дня довідався з большевицьких газет, що поляки "разом з Петлюрою" почали наступ на Україну. Я зараз же подумав, що це, очевидно, наслідок підписання Львицьким того договору, про який писав у своєму листі Шадлун. Але в душі я все ще продовжував вірити, що ні Петлюра, ні Львицький не підуть на підписання такого договору.".../Там же ст. 235-236/"...галицькі провідники хотіли якнайшвидше спекулювати свого союзу з большевиками, щоб не йти опільно з ними проти польсько-українських арій. Вони вірили, що це їх рішення буде належно оцінене керівниками польської політики. Але ці надії не справдилися. Через кілька днів поляки розброїли галицькі частини й послали їх до таборів полонених". /Там же, ст. 239/.

"... я одержав від Шадлуна з Кам'янця досить обширну кореспонденцію на своє ім'я. Крім різних матеріалів щодо польсько-українського союзу, як напр., текст договору з 22 квітня, воєнна конвенція з 24 квітня тощо, тут були також для мене листи від Петлюри, від А.Львицького, В.Сальського та ін. Ці листи були одержані в Кам'янці ще в березні - квітні, але Шадлун тепер тільки переслав їх мені, коли довідався, що я в Києві.

В окремому листі Шадлун повідомляв мене, що він подав заяву про свій вихід з уряду з огляду на те, що Варшавський договір підписаний всупереч директивам уряду. Далі писав, що Львицький на правах заступника голови ради міністрів вже сформував новий кабінет з участю самостійників-соціалістів, нар.-республіканців і есефів, тобто представників тих груп, що досі стояли в опозиції до уряду і до Петлюри. "Цей кабінет - писав Шадлун - оголошено офіційно, як кабінет Мазеши. Одночасно по всіх часописах розголошено, що договір підписано урядом Мазеши". Реорганізований уряд неначебто виглядав так: В.Сальський /безпарт./ - міністр військових справ, М.Білинський /самост./ - міністр внутрішніх справ, І.Фещенко-Чопівський /С-ф./ - народного господарства, С.Степановський /поляк/ - земельних справ, П.Холодний /С-ф./ - освіти, І.Липа /самост./ - ісповідань, В.Липинський /хліб.-дем./ - закордонних справ, А.Львицький - судівництва, М.Кривецький /самост./ - фінансів, П.Пилипчук /н.р./ - шляхів, І.Косенко /безпарт./ - пошт і телеграфів, С.Шелухін /С.-ф./ - державний секретар, Д.Симонів /самост./ - державний контролер, Г.Юзефський /поляк/ - товариш міністра внутрішніх справ.

Незабаром я довідався, що дійсно в цей час уряд вже був реорганізований Львицьким в зазначеному напрямі" ... /там же, том III, ст.7-8/.

Примітка: В цьому випадкові А.Львицький узурпував владу прем'єра для себе, бо ж заступником прем'єра було визначено того з двох, хто "в тому районі на території України, де може розпочатися відновлення праці центральних установ", отже ці функції мав виконувати Шадлун, що знаходився на території України, а не А.Львицький, що сидів у Варшаві - закордоном.Ред.

"... Шадлун разом із іншими матеріалами прислав мені також копію листа до нього /з 27 квітня 1920/ від одного з радників нашої місії в Варшаві, П.Понятенка. В цьому листі Понятенко писав Шадлунові: "Родо-Ваших олів про блискучу піддержку Андрія Лівницького Національною Радою /кам'янецькою - І.М./, то - уяв. Це звучить як найотруйнішою іронією, і тільки так я і розумію Ваші слова про "блискучість". Надіслана Вами резолюція показує, що соц.-дем. не апробують діяльності Андрія Миколаєвича. Есери - і поготів... Коли до цього додати ще те, що на прийняття надзвичайної ваги акту не узискано і апробати уряду в формі юридично правомочної ухвали, то утворюється зовсім таке враження, ніби акт згоди був виданий на особисте вирішення Місії. Я таке становище вважав за глибоко ненормальне і шкідливе. Будучи сторонником акту самого по собі, я вважав і вважаю, що він не може і не повинен був вводиться в життя тільки волею Місії, і тому по підписанню акту подав міністру закорд. справ відповідну заяву з зазначенням, що складаю з себе обов'язки політичного радника".

Отже договір підписав Лівницький з доручення місії, але без згоди уряду. З відповідальних членів уряду, що перебували в той час в Кам'янці або закордоном, лише А.Лівницький і В.Сальський, як писав мені Шадлун, висловились за те, що договір такого змісту треба підписати. Два інші члени уряду, М.Шадлун і І.Огієнко, поставились проти цього". /Там же, том III, ст. 14-15/.

"Ті відомості, які я одержав у Могилеві, давали яскраву картину того, чим був польсько-український договір з 22 квітня 1920 року. Не було у мене сумніву, що на Україні цей договір не знайде симпатій і в народніх масах викличе лише нове незадоволення українським державним центром."

Але при всьому несприятливому враженні, яке на мене зробив зміст Варшавського договору, я все-таки не припускав, що поляки дозволять собі так по грабіжницьки поводитись з своїм союзником. Вже підчас перебування нашої армії в Змбому поході поляки так "чисто" повозили з західних повітів Волині та Поділля все, що тільки можна було, що тепер, коли почався спільний наступ на Україну, навіть сам Петлюра залишився без належних засобів до пересування: він мусів тепер їздити в поїзді, що складався лише з кількох злихачів товарних вагонів /теплушок/. Таким поїздом приїхав він і до Могилева.

Коли я 9 травня рано приїхав на моголівський вокзал, щоб зустріти Петлюру, то в призначену годину на станцію прибув поїзд з 3-х чи 4-х товарних вагонів. З одного з цих вагонів вийшов Петлюра в супроводі свого охорони О.Доценка. Як потім мені оповідали, в тому вагоні-салоні С 55, що колишній був у розпорядженні Петлюри, тепер їздив Пилсудський. Це була яскрава ілюстрація того стану, в якому українці опинились тепер "на нашій, не своїй землі". Вулиці в Могилеві по дорозі з вокзалу були порожні. Тільки невеличка група людей біля самого вокзалу зіїхалася для зустрічі свого Головного Отамана.

Вислухавши інформації і пояснення Петлюри, я сказав, що незалежно від умов, в яких підготовлявся договір, все-таки він підписаний всупереч директивам уряду, а тому я, як голова уряду, мушу зробити з цього відповідні висновки і скласти свої уповноваження.

Петлюра був проти цього... Праві групи, казав Петлюра, погодилися на те, щоб не міняти голови уряду; також польські чинники прихильно ставляться до вашої кандидатури... Я відповів, що після всього того, що сталося, не вірю полякам і думаю, що вони, не вважаючи ні на які умови і договори, робитимуть на Україні, що захотять.

Підчас моєї розмови з Петлюрою "в кулуарах" увесь час вештався новопризначений товариш міністра внутрішніх справ Кзефський - поляк з України, пізніше був воеводою на Волині. Він приїхав в одному поїзді з Петлюрою і мав, очевидно, з Варшави доручення бути польським "оком" у нашому уряді. Все це ще більше настроювало мене проти того, щоб залишитись в уряді".../там же, III том, ст. 19-21/.

Ще стільки І.Мазепа про Варшавський договір!

Українська Партія Соціалістів-Револуціонерів поставилася абсолютно негативно як до Деклярації з 2 грудня 1919 р. виданій Полякам у Варшаві, так і до Варшавсько-го договору з 22 квітня 1920 року. З приводу цих документів і подій Конференції УПС-Р ухвалили:

"Також виявилось це в так званій варшавській угоді /Деклярації.Ред./ 2 грудня 1919. року, коли представники уряду У.Н.Р. не лише за згодою народу, а цілком швсупереч його твердо заявленій волі, ~~кметулися~~ відступили як Галичину, так і північно-західню Україну на долю шляхетського режиму і буржуазних правительств Антанти, разом з тим завансувавши Польщі право втручатися у внутрішні справи Української Республіки, напр., в земельну справу.

Обміркувавши ці події, Конференція постановляє: про Деклярацію 2.XII.1919 р.:

1. Названі акти насамперед цілком незаконними і ні для кого з громадян Української Республіки не обов'язковими, яко цілком суперечні актомі об'єднання України 22 січня 1919 року, ствердженому Всеукраїнським Трудовим Конгресом. Без вияву організованої волі трудового ладу ніхто не сміє розділювати територію і єдність трудових мас.

2. Вказані акти не лише не можуть сприяти будівництву української державности, а навпаки - направлені до корінного зруйнування її, розбиття єдності народніх сил і розшматування української землі.

3. ...

4. Участь де-яких соціалістів в справі "варшавської угоди"/деклярації.Ред./ з шляхтою показує, до якого ступня морального і політичного занепаду і зрадиництва приводить їх союз з буржуазією, а тому Конференція постановляє запропонувати закордонній делегації У.П.С.Р. притягти до відповідальности тих членів партії, котрі приймали участь у варшавській згоді, позаяк їх поведення суперечить, як інтересам народу, так і постановам партійної конференції у Вильні в місяці вересні 1919 року".

Про Варшавський договір з 22 квітня 1920 року:

"Одним з черги ганебних, злочинних нападом на Україну є польська інвазія, що почалась 25 квітня с.р., під проводом поляка "соціаліста" Пілеудського й при участі й допомозі українського зрадника Петлюри, що грає низьку роль легалізатора злочинств польської шляхти проти українського народу. Ціль польської буржуазії, яку вона хоче досягти на Україні, для всіх ясна: опанування української території в 336.000 кільом. квадр. з населенням більш 20 міліонів, опанування берегами Чорного моря, експлуатація живої сили народу й його природніх багатств, цинічна колонізація населення й т.и....

Нема сумніву в тім, що Поляки скінчать свої дні на Україні тепер, як в 16-му столітті, як і їх недавні попередники, московські та німецькі Генерали-поміщики...

Ібо до Петлюри й його заходів та виступів, то Делегація й Конференція закордонних членів У.П.С.Р. з притиском зазначає, що він не то що не має ~~жодних~~ морального опертя в народі, але він не має навіть тіні якогось формально-законного права говорити від імени Української Республіки...

Всякі договори Петлюри й його представників та агентів з Польщею і иншими державами, а також приватними організаціями та особами, заключені від імени України, очевидно, є не дійсні, бо не мають ніякого формального права й Україну ні до чого правно зобов'язати не можуть..." /"Борітеся - Поборете!" Чис. I, 1920, ст. 58-63/.

Війну на Україні Пілеудський з Петлюрою програли, населення до польської інтервенції поставилося дорожче. До Києва "союзні" армії йшли з трудом, але з Києва втікали панічно аж під Варшаву. Українські війська, ще якийсь час боролися проти большевиків за інтереси польської державности, дарма, що на українських землях. Українська Народня Республіка з урядом і армією перестали існувати і залишки оборонців У.Н.Р. опинилися на еміграції. На еміграції опинився й Гол.Отаман С.Петлюра.

За Деклярацію з 2.XII.1919 р., за Варшавський договір з поляками 22.IV.1920 р., за похід польського війська під командою Пілсудського 25.IV.1920 р. відповідальні спільно і неподільно тільки Симон Петлюра та Андрій Лвицький, які самовідно і протиправно спричинили шкоди Україні моральні, територіальні, матеріальні життям краших синів - патріотів українських.

Емігрант Симон Петлюра, бувший Головний Отаман і заступник Голови Директорії У.Н.Р. з Польщі переїхав до Франції і жив кілька років в Парижі, непомітно між своїми земляками, мріючи про боротьбу з окупантами і свою владу. Але Москва за ним слідувала і не спускала з його свого "ока," утримуючи зграю суспільних покидьків-душугубів і аморальних індивідумів.

26 травня 1926 р., один з цих дегенерованих осібників, жидівської національності, московський наймит - Самуїл Іварцбард - застріляв на вулиці Парижу безборонного емігранта Симона Петлюру, ніби як поїста за жидівські погроми в Україні в р.р.1918 - 1919.

Більш безглуздою і ганебною провокацією тяжко придумати. Петлюра, був. соціал-демократ і відповідальний за внутрішнє державне життя, боровся всіма силами з погромщиками і охороняв жидівське населення України від всяких насильств, на розказ Петлюри судово або й на місті вчинку були карані розстрілом ті, що чинили погроми, на розказ Петлюри видавалися грошеві допомоги потерпілим від погромів жидівським родинам. І от цей самий Петлюра, ненависний Московському імперіялізмові, на цей раз червоному від пролитої ним крові, гине невинно з рук жидівського "местника".

Петлюра належав і належить Україні, за добрі вчинки слава і похвала, за злі вчинки критика і суд, але суддями і судити можуть тільки самі Українці, а не москалі чи інші чужинці, а зокрема вороги України.

На московську провокацію зареагувала вся українська еміграція і осудила катів за морд безборонного емігранта одностайно.

В 30 роковини парижської трагедії людини, українці на еміграції шанують пам'ять Симона Петлюри. До цих роковин приєдналися й ми, присвячуючи цю статтю.

Деякі емігрантські середовища міщансько-ліберальні і демократичного переконання, в своїх акціях по шануванню бл.п.С.Петлюри не жаліють похвал і почесних титулів. Зазначуємо, що С.Петлюра ніколи не був визнаний провідником цілого українського трудового суспільства, тому він не міг бути ні "вождем", ні "провідником", ні "великим", ні "генієм". Україна була і є трудовою нацією, а С.Петлюра належав до опортуністичного міщансько-ліберального прошарку і тому не міг репрезентувати волі українських селянських і робітничих трудових мас, бо соціально-світоглядом не був з ними, коли займав керівні становища в армії і політиці.

Орієнтація на Антанту та її сателітів: Польщу і Румунію, Деклярація з 2.XII.1919 Варшавський договір з поляками з 22.IV.1920 р., похід польської армії під керуванням Пілсудського на Україну 25.IV.1920 р. є занадто великі негативи, якими анульовані всі позитивні надбання С.Петлюри.

Але Симон Петлюра, яким був - такий був, належить Україні.

С.П.

ХТО РОБИВ ПОГРОМИ ЖИДІВ НА УКРАЇНІ?

Об'єктивні студії документів про жидівські погроми на Україні / за часів монархістичної Росії, ССРСР і під час війни Української Армії з Московсько-комуністичними, або Московсько-біло-генеральськими навалниками / доказали, що всі ці жидівські погроми були акцією ворожих Україні Московських організованих сил.

Містимо тут один документ / з 1919-192 років/, який підтверджує наші твердження.
Приписка: Летючка друкована старим російським правописом з такими знаками як
Ѣ, ѣ, ѐ, э, ѡ тому, що в нашій друкарській машині не маємо цих знаків -
заступаємо їх українськими є, й, я, о і без "твердого" знаку.
Редакція.

П РА В О С Л А В Н И Е Л Ю Д И !

За грехи наші и безверіє покарав нас Господь большевистским правительством. За грехи наші терпим ми уже третій год нужду и голод под игом иноплемеников. Дома наші разрушени, хозяйства разорени, семьи осиротели - а наші помпкает, над нами издевается христопродавец - жид и его приспешник язычник - китаец.

Православные! Долго ли еще терпите ми будем комюсарско - жидовское засилье? Пора уже русскому народу встряхнуть ся и прогнать иноземную нечисть, а самому отать опять хозяином русской земли.

А сейчас как раз время для этого. Советская армия разбита в пух и прах, комуня вирезани, комисари бегут, Ленин и Троцкий дрожат в Москве, предчувствуя близкий конец своей власти.

Православные! Отомостим большевикам за все наши мучения, за пролитую кровь, за поруган - ния святини! Ловите комисаров, убивайте их или отдавайте польским войскам. Сами расходитесь по домам, собирайте народ и проганяйте из своих сел комунис - тов и жидов. Пусть их духу не будет в русской земле. Пусть крест Господень воссияет над нашей многострадальной родиной! Пусть христианская власть потребит все следы иноплеменного засилья!

Б Е Й Т Е Ж И Д О В И К О М У Н И С Т О В !

Отдавайте их в руки полякам!

БРОСАЙТЕ ОРУЖИЕ, УХОДИТЕ ДОМОЙ ЗАВЕСТИ ТАМ ПОРЯДОК!

Ми хотим мира с Польшей, ми хотим христианского правительства в России.

П РА В О С Л А В Н О Е Б Р А Т С Т В О И М Е Н И С В . К И Р И Л Л А И М Е Л О Д И Я .

/Архів Антона Коршнівського, полковника Української Армії УНР/

Вєрба жовта, вєрба золота -
Чому клонишся до долу?
Стоїш над річкою німа...
А ти така лоба мені, гола!
Твоє віття, наче дівчини коса!
Загойда вітерець тобою -
Як впаде на тебе роса -
Журбу нагадуєш мені, красою.
Візьму журбу, потопчу ногами!
Та уберусь у жупан, з сталєвої криці.
Та полечу в Україну з вільними орлами!
Несіть душу у світи, небесні птиці!

7.IV.1956.

А.Х.

Центральна Рада і Трудовий Конгрес були органами верховної влади України. Очевидно, що виникнення цієї трудової класової влади випливало з характеру суспільного організму українського населення. І доки буде боротись народ за визволення, доти на Україні є натуральною владою лише така класова трудова влада, а ніяка інша. Всяка інша була б не українською.
Михайло Шаповал.

М.Шаповал

МАНДРИВНЕ.

Продовження.

Перебування ніби шкідливе для справи і достоїнства нашого народу. Дивовижно!

Хто б і що не говорив, а українську справу не врятує буржуазія.

24 мая.

Вийшло І число "Червоної України". Часопис не цікава.

Я вчу німецьку мову і пишу записки про українську революцію. В неділю, 25 мая гуляли на Маргіт-Сігеті і оглядали руїни монастиря св. Маргарити /Margit/.

Голод де-далі білий дощуляє. Візи ніяк добитись не можна. Лежали паспорти кілька днів в австрійському/консуляті/ посольстві і приймось взяти назад. Вибачались і доводили, що в цьому їх вини нема, бо нема відповіді від міністерства. Це якесь знущання тай годі! Доведеться тут може ще довго голодувати. З Відня звісток ніяких нема від Софії Сергієвни. Поганий голодний настрій.

31 мая.

Зібралось нас кілька, щоб поміркувати про заснування "Просвіти". Зачитали проект "Статуту", вказали поправки, а вчора заслухали розроблений "статут". Були тутешні русини: Д-р Стрипський, д-р Гонкало, п.Підгаєцький, Наддністрянці: Гомерський, Флонт, Бачинський, Ульманський, Наддніпрянці: Галаган, Шраг, Сікевич, Ляльков і я. Сьогодні зачитали і прийняли "статут". Це буде епохальна подія в Угорській Україні. Імені, на цих зборах головує я, а на голову "Просвіти" виберемо мабуть Д-ра Стрипського. Намічено 5 секцій: науково-літературну, лекційно-педагогічну, видавничу, господарську і організаційну. В понеділок 9.VI. відбудеться "Руський Пропагандичний Концерт", на якому будемо всі.

З України вістей ніяких нема.

6.VI.

Сьогодні чув розмову, що у Григорієва було 60 тисяч війська. Значить повстання на Україні велике. Переказують з офіційльних джерел ніби Стрий занятий не поляками, а чехами. Угорські війська добре йдуть вперед. Позавчора служачі залізничного управління зробили забастовку та ще на якійсь лінії йде забастовка. Все полагоджено. У Відні настрій дуже напружений з приводу оповіщення "мирових умов". Гукають на користь "Совітської влади". Нічого з того не буде.

8.VI.

Сьогодні мій день народження. Дістав пляшку кон'яку і вина. Обід - квасоля. Вечері не було. Хліба вранці і ввечері не дають уже кілька днів. Вчора зробив мені візиту Штефан і Стрипський. Де-що говорили.

Вчора війська угорські взяли Кошиці і де-які інші міста. Станіславів взяли поляки. Уявляю, що там робиться. Секретаріат в Чорткові. Могрались голубчики!

Вчора в 4 - 5 годин зібрались і підписали статут "Просвіти": Штефан і Галаган по жертвували по 10 тисяч корон. Початок ніби добрий. Завтра концерт "Руської Країни". Програма чудернацька. Як "несподіванку" будуть співати "Гімну Русько-Країнський", що є переробкою відомого "Ще не вмерла"...

10.VI.

Сьогодні мої іменини. Обіду не було. Якось спорудили обід своїми засобами: баклажанний соус, яшнє, полуниця і хліб. Концерт вчора не відбувся - "захворали" співачки. Газети пишуть, що венгри взяли Пряшів і ще де-які місця. Клемансо прислав листа до

Куна, щоб венгри не гаючись спіймали наступ на чехів і румун. Такої телеграми Клемансо не послав полякам, щоб вони спіймали наступ на Галичину.

Кун відповів добре.

I5.VI.

Сьогодні з Відня приїхав кур'єр Домбчевський і між іншим розповідає, що на сьогодні там буде новий уряд - комуністичний. Ніби все робітництво лагодиться. При опиті на українській станції всі наші полонені висловились за "большеви́зм".

До історії галицьких гешефтів.

Біберович недавно /в початку цього місяця/ поїхав авто до Відня і привіз з собою директора отеля "Британія" та якогось мільонера жида, Пожурський недавно проробив такий гешефт: по списку полонених провів 17 мадярських бачів. Полонених справжніх було лише 8. Буржуї були вдягнені в цивільне вбрання і кожному на вокзалі було дано шматок паперу з назвищем "полоненого". У мене є одна така картка з написом "Tkatschuk Ilko". Всі буржуї мали українські прізвища, а в петельках українські національні значки. За цю справу пан Пожурський взяв добрі гроші. Буржуї мали Rücksak й повні грошей. Проїхав один власник мебельної фабрики, інженер, доктор, а другий власник мануфактурної фабрики.

Біберович між іншим сповідає до свого начальства про мене щось. Пише про "Червону Україну", про українську комуністичну організацію. Це характерне для "чесних" наддністрянців. Фу, яка гидота.

Позавчора дістали різні українські газети з Галичини. В Тарнополі "інженер" Павло Макаренко /служив техніком у Братиславі, в Крайовому уряді, відділі шляхів. Помер там же в Братиславі в 1930 роках.С.З./ видає "велику" газету "Українські Вісти". В Станіславові радикали видають "Народ". Там пише Ешман багато.

Назарук помістив допис з України: "Червоний Прапор" закрито за число 57, в котрому є стаття "Живля повстань". На Україні з московськими большевиками йдуть лише китайці, латиші, жиди. Інші повстали. Реж-ком у Білій Церкві керує повстанням, зложений з незалежних с-дем і лівих с-рев. боротьбистів, свідомих українців. Большевики закрили всі українські школи, університет, робітничий український клуб на Лук'янівці. Повстання веде Григорієв, Соколовський, Грудницький і інші отамани. Ніби Коростень, Литомир, Бердичів в українських руках.

Раковський зробив був пропозицію Державному Секретаріатові, щоб помилитись, але наслідки не відомі. Оскільки і Агапів взяли були з фронту 8000 війська, оточили Рівне, заарештували уряд ніби за згоду з большевиками і за "арешт батька Петлюри", рушили на Сдолбунову ніби визволяти Петлюру, але посланий проти Оскілка отряд Бісика /галичане/ порозумілися випадково з наступаючими передовими частями /з галичан та кож/ і запевнили, що Петлюра зовсім не арештований. Тоді сили Оскілка впали, Оскілко втік у Польщу.

Під впливом повстання на Україні, справа порозуміння з большевиками загальмувалась. Большевики стягли всі сили з румунського, польського, колчаківського фронту проти повстанців, а тому наступ на Румунію занепадає. Це дало змогу румунам з'єднатися з поляками, захопивши Коломию, Тосмач, Станіславів, Тисменицю.

I6.VI.

В "N.Fr.Pr". 12 червня надруковано дурну замітку Темницького про сучасне становище на Україні. Цей противник Антанти їде тепер в Париж на поклон. Вказує на вигоду, котру дістануть ті капіталісти, що допоможуть боротьбі проти большевиків. Сповідь знову в "N.Fr.Pr." що ніби уряд ЗУНР. тепер в Кам.-Подільському, а перехвачене в Ллоні большевицьке радіо говорить ніби "війська Леніна" очистили Подільську губ. /вийшли з неї/.

Нікава річ трапилась в комісаріяті "Руська Країна". Вчора русини-чорносотенці -

мадярони /особливо Дулішкович і Ясенкович/ підняли репет проти д-ра Стрипського за "українізацію". Завідуючі підділами зібрали нараду і заявили Штефанові, що не треба "Просвіти", не треба "українського правопису", бо це все політика і штуки Стрипського. Штефан "покаявся" за свою провину.

Стрипський страшенно злякався і не знає що робити. В соціалістичних колах всі незадоволені комісаріатом "Руська Країна", яко реакційним і ведуть критику Штефана, навіть висувують на його місце якогось Чабана, котрого підтримує "партія Півної Области", що складається з жидів. З усього видно, що просвітньо-культурної роботи для того нещасного народу не буде. Результати темного і реакційно-церковного москофільства.

Вчора оповіщено в Пряшіві самостійну радянську республіку!

20.VI.

Вчора відбувся таки Перший "русько-український" концерт в залі консерваторії. Власне це був мадярський концерт, бо лише одна співачка Андрея Талатковичівна співала "по руськи" /це було по українському/. Грав дуже гарно професор консерваторії Геді, /з роду русин/, Штефан промовляв по-мадярському і ухилився від зустрічі з нами. В кінці промовляв д-р Стрипський про різницю між москалями і українцями. Взагалі було сумно на цьому похороні руснаків.

Цікаві події в житті місцевої колонії. Позавчора я був в "Інтернаціоналі" і випадково познайомився з Берманом, провідником московської групи. Тип дуже антипатичний. Про Україну говорить, що там гаразд. Повстання тепер в Гуляй-Полі, біля Харькова і Новгорода Сіверського та ще в двох місцях. Каже, що Мартос двічі робив пропозицію про помилування, але не зійшлись через пункт про самостійність, якої добиваються українці і на яку москалі абсолютно пристати не можуть. За цього справа не пішла і не піде. Оптимізм, грубість і нахабство неймовірні. Присутній робітник підтвердив слова Бермана про льозунги повстання: хай живе большевизм, геть панів з московського обжорного ряду і з Палестини. Робітник Ляйбнер /жид/, що був у Києві каже, що "євреїшма", "протекціонізм" і "п'яторки" - то наше зло. Каже, що ненависть між українськими і московськими большевиками величезна в Києві.

Вчора московська група зробила натиск на українську. Мільський /москаль/ самоправно "конфіскував" число 4 "Червоної України" і на сьогодні скликав конференцію від усіх національних фракцій. Ляляли українських провідників Маслака і Загороду, прозвали арештом, а прешті піддали їх під контроль. Не відомо, чи українська група буде існувати і чи "Червона Україна" вийде чи не?

"Правда", чис. 17 писала, що українська республіка визнана самостійною з боку москалів, але Бергман говорить, що через цю самостійність не сталося згоди між Києвом і Директорією через те, що московські большевики цілком не визнають української самостійності.

Вчора дістали білети для гостей на конгрес. Вчора кабінет Шейдемана подав в одставку. 15-го в неділю була кривава демонстрація у Відні: убито 16, ранено 87. Жаліє правительство соціалістів./Подвиги Бетельгейм!/.

На конгресі промовляв Варга і сказав, що власність на землю залишається до 100 років. Тепер саме йде листування між Клемансо і Руном. Границі Угорщини установлені з великою шкодою для мадяр, а "Руська Країна" цілком переходить до чехів і русин.

Der Esel kann sprechen, was will! Denn wass von mir ein Esel spricht, Das acht' nicht!

21.VI.1919.

Експозе Белі Куна прийняте на конгресі майже одностайно, отже мтр з Антантою буде підписано. "Руська Країна" відійшла до Чехів /зглядно Словакії/, а друга часть до Румунії. Розповідають, що становище уряду дуже хитке, ніби намість Куна прийде якийсь Пірам чи-що.

Вчора приїхав з Відня Біберович і розповів Галаганові, що у Відні відбувається нарада послів і де-яких бутих секретарів ЗНІР.

Персонально: у Відні вважають, що я веду большевицьку агітацію, зо мною близько стоїть Шраг, бо його жінка їздила до Відня "разом" з жінкою Куна і Козловським.

Антанта ніби визнає Галичину державою від самого Сяну, бо побачила, що галицький уряд є "справжній уряд". Антанта визнає Україну "на схід" скільки вона військами своїм забере території від большевиків. Ніби війська Петлюри взяли Митопир, Бердичів, Вінницю, Шепетівку. Правдаподібно Одеса від Київів одрізана. Може навіть і Київ узятий. В газетах большевицьке радіо говорить про бої між Чугуївом і Куп'янськом /ст. Старовірівка/. Виходить, що вся Україна повстала. Большевики держуться тільки у великих містах.

Приїхав якийсь угорський посол Пінтер, який розповідає, що був у Станіславові, Рівному, Кам'янці Подільському, Києві. Говорив з Петлюрою, Раковським, Мартосом, Галером, Леніном /з цим по радіо/. Наші з Раковським вели тричі переговори, але все розбивалась справа, то через одних, то через других. Раковський вже згоджується на самостійність, але забезпечує собі в українському уряді міністра закордонних справ. Домагається економічного союзу на 99 років.

Пінтер ніби привіз ноту угорському урядові від Мартоса про союз на основі: самостійність, уряд чисто український на чолі з Винниченком, перепуск пономених з Італії через Угорщину і організація на Угорщині уряду для Галичини. Відділи ніби наступати. Чорт його розбере, що це за справа! Ніби про це приїде говорити Винниченко і Цегельський /цей останній забезпечує собі в українському радянському уряді міністерську теку/. Галицький уряд фактично і юридично не існує, бо секретаріят передав владу Петрушевичові і розпустився.

Галицьке військо ніби взяло назад Тернопіль. У Відні Вурачінський, Цегельський, Мартинець, Ковалевич.

Нось таке діється казково - глупе:

26.VI.

Позавчора о 4 годині почувлись гарматні вистріли в напрямі на Maritz-Siget. Де-хто думав, що це "грін", але помилився: це був грін контр-революції. О 6 год. веч. проти нашого отелю появились три монитора і незабаром ударили з гармат на "Унгарію" 5 разів. На парламент двічі. По улицях метушня. Публіка з корсо кричала "Elyen". Пароплави викинули трьохкольнірові прапори /національні/. Солдат один сказав, що це соціал-демократи добиваються зміни уряду. Публіка на "корсо" не ховала своєї радості. Трохи згодом по улицях появились авто з солдатами, котрі з рушницями і бомбами їхали та розганяли натовпи. О 8 год. по корсі заторожкотили кулети. Стрілянина. Віконниці позакривали. Сиділи при електричному світлі. Ніч була погана. Скрізь стрілянина. Невідомо хто на кого стріляє.

Вчора перед обідом також торожкотило. Розповідали, що інкери захопили центрально телефону. Там їх о 2 год. ночі після бою взято і заарештовано. Вечерні газети вийшли. "Pester Lloyd" пише про "Putschveruch" і розповідає подробиці. Сьогодні тихо, чути музику. Монитори кудись поїхали. Новий уряд вже стверджено: Голова-Олександр Гарай, заступник його - Антон Дюфчак, президіум Ради Народнього Господарства - Євген Варга, Георг Ністор, Юлій Ленгіель, Франц Баякі; Закордонних Справ - Белі Кун, Військових - Беля Санто, Внутрішніх справ - Євген Лянднер, Юстиції - Петро Агаштон, Народнього забезпечення і здоров'я - Антон Гут, Освіти - Осип Паганьї, Рада Контрольна: Іван Ванчак, Юлій Гайду і Матвій Ракоші, Голова квартирного уряду - Осип Брунер, Німецьких справ - Мальмар, Руська Країна - Августин Штефан.

Цікаво влаштований уряд народнього господарства:

I одділ загального господарства - голова Євген Варга.

II " хліборобський -

" Євген Гамбургер і Карель Бантуш.

III " соціал-продукції -

" Антон Дюфчак.

Далі буде.

С. Дулібич.

ЛИСТИ З БРАЗИЛІЇ. VIII.

Старий знайомий, ще з Парани, несподівано з'являється у мене й запрошує їхати до перкви. Однуштує було ніяк: тієї неділі товариство молилось за спокій душ Героїв - Мучеників поляглих під Базаром. Я ж почувався й винуватим перед Ними. Не віддавав пошани згинувшим Товаришам по зброї ще з часів у "соженицьких" таборах інтернації, коли в Стрілкові ми козаки й козацькими силами влаштували першу святочну Академію-Вечір.

Цікаво було й ближче подивитись на нову еміграцію, довідатись, що нового привезли сюди наша нова високоосвічена інтелігенція.

За кожним разом при згадці про Базар у моїй пам'яті повстають ті враження, які залишилися і по цей день, як малим хлопчиком у 1905 - 1906 р.р. проїздом бував у цьому маленькому містечку, ніби, київсь загубленому на краєчку рідкого від зрізу соснового лісу. Важко бувало діставатись до Базару по піщаній дорозі. Але в містечку ми не зупинялись коней попасти. Відпочивали за містечком під вербами коло критички по дорозі в напрямку на Овруч, що далеко перед очима губилась серед широкої лощини волинського полісся. Не любив я оглядати містечка. Мені було отавало, на плач збирало, як дивився на лісок уздовж лощини, що залишався позаду нас. Я відвертався й "розважався" вдивляючись на невеличке село, що далеко за сіножатями біліло до літнього сонця маюпенькими хатинами на горбку поміж витвістими деревами.

З того сім'я, ніяк не пригадаю як називалося, верстов п'ять чи більше від Базару, пізніше /1915-1917/- я мав доброго товариша та друга в Овруцькій Второкласній Учительській Школі.

Це був Захар Приполок...

В Рівному в травні 1919 року випадково здибався з товаришами, що йшли на польський фронт, й од них довідався, що наш Захар Приполок в Українській Армії, що минулого року німецька артилерія спалила його село, а його самого гайдуки Скоропадського-російські офіцери - сильно дисципліновано, не дивлячись і на те, що він тоді вчителював. А в Стрілкові вичитав: Захар Приполок розстріляний Котовськими під Базаром.

З опису місця московського звірства під Базаром, виходить, що мій друг і Товариш по школі й по зброї під своїм селом, може й під вікнами своєї хати, копав для себе могилу де разом з Мучениками-Героями склав своє молоде тіло посічене кулеметами...

Коли приїхали, то в сірійській православній церкві було вже багато людей. З вигляду, нова еміграція була задоволена, добре вдягнена, якій нічого не бракувало. Між ними старі емігранти бідно вдягнені, згорблені, зкулені, з обличчями на яких ніколи не згасне біль душевний, що нажили за довгий час, відчувачи терпіння за переможене визвольне змагання...

Дакть люди на службу богу. Кладу й я свою лепту.

-З проскуркою? питається матушка.

Крабкома розглядаю..., це не матушка Нечуя-Левицького, а справжня сан-паульська пані!

-Нехай буде з проскуркою, відповідаю.

-По панахиді приходьте по проскурку. Де грамотка? За кого молитися?

-Не маю, відповідаю. Запишіть!

-З старої еміграції? Не грамотні?

-Так, винувато кажу. Запишіть: Захарко Приполок!

-Тільки двох?

-Ні, матушко, один Захар на прізвище Приполок, мій земляк, згинув під Базаром!

Записала на окремому папірці й одклала в-бік

-Бачу, ви перший раз у нашій церкві. Де мешкаєте? Ми вже півроку тут відправляємо. Приходьте частіше, без церкви жити не можна, але.

Заохочений матушкою до розмови, питаю:

-Чи пані, з ласки своєї, не знають адреси Огієнка?

-А нащо вам Огієнко?! Приставайте до нас! Огієнко проситься до нас, але ми його

не приймаємо...

-Хто це ми? перепитую. До кого Опієнко проситься й хто його не приймає? Виходить, пані не знають про кого питаю. Я хотів би...

-О!.. Це б то, Опієнка не знаю!? Іларіон - єпископ польської фабрикації. Митрополит Полікарп його не визнає...

-Полікарпи чи іншого роду карпи мене зовсім не цікавлять. Мене цікавить особа Професора Доктора Івана Опієнка, бузшого ректора українського університету, бузшого міністра освіти й культів нашого уряду і майже на увазі - мого професора. Я не дозволю, щоб хто будь і де б то не було зневажливо висловлювався про нашого філолога. Похалцем підбрала матушка гроші й скоренько полізла на хори.

Купують люди свічки, купую й я.

-А якому святому запалити прикажете, питається той, що свічки продавав.

-Який під руку попадеться, мало що не зірвалось мені з язика. -Не одну, а півтузина поставте, відповів з великим огірченням у душі.

Розпочалася служба божа. "Гатюшка", так його парафіяне називали, в золотій митрі на голові та з "могилянською" борідкою більше позує, як молиться. Хор співає не сугірше... для великого подільського села, в якому разюче виділявся голос сопрана, що правда добренького.

Скільки я не намагався молитись, але не міг. Молитви з голови повілітали від давнього нежитку. Мене вражало, що Москва нашпала людьми обезцінює наших учених. Мене смішило й дратувало, що в друге прийшлося сваритись з попадями за Опієнка.

Перед цим "першу ластівку" з нової еміграції, сестру якогось каноніка з Галичини й учительку з польської гімназії прийшлося випросити за двері з хати, хоч вона й приїхала сюди з повною торбинкою благословенства, рекомендацій та різних поручень від єпископа Вучка, щоб нас стару еміграцію навчати. До болю вколоти її моє зауваження, що вона не знає української мови й доказував її незнання, посилаючись на "Словничок" Опієнка.

-Ви, ви соціаліст, мене професорку, кривнячку Донцова, мене не респектуєте, заверещала на цілу хату. -При людях іхаєте мені під ніс якогось там православного єпископа Опієнка... Не було кого?

Опієнко... Якийсь там православний єпископ польської фабрикації... Опієнка теперішні "риби" не визнають, до себе не приймають, хоч і напрошуються до них...

На Опієнка стара еміграція: і гетьманці, і петлюрівці, і ес-деки, і ес-ери і сам Винниченко, як твердив один старшина української армії, задумляючись, як на майбутнього Патріарха України, на людину, що енергією та вмінням закінчить у нас з батішками, благочинними та їхніми архієреями, а виховає справжнє українське духовенство.

Яксь знайома, давно не чула мелодія відірвала мене від отих думок. Густий дим з кадила та гострий запах ладану занесли мене в Овруч...

Було це на Миколая злиною в 1916 року. Я тоді заступав нашого вчителя /співу та всілякої церковщини/ в соборі, де він був дяком. Його мобілізували, а я дякував, бо вчився на "казьонний шот". В соборі повно людей. Врочисту службу божу відправляло 5 священників з двома дияконами. Помпа величезна. Мені довелося керувати нашим шкільним хором, хоч черга була для вправи за Захаром Приполком.

Під час апостала та євангелія Приполком радиться мене, яку херувимську та мильість шира треба співати.

-Херувимська "На Разореніє Москви", а мильість шира Староруського, відповідаю.

-Ой зріжешось. Давай щось іншого заспіваємо. Буде эле... Дивись скільки знаті в соборі! Поляки /воїнський начальник і городський голова/, прийшли й генерал, під образом Миколая на почитному місці зі штабом стоять!

-Ні, не можна, відповідаю. -Ти ж знаєш, що в царські дні мушкетерів співати.

-І-і-іржай, як голодні коні Наполеона, скубаючи солом'яну стріху з московської ізби... Три-ги-ги-кай, як хидівський віз, що ним розвозять воду по місті... Похилив голову, з сумом одступив на своє місце.

У мене самого мурашки поза спинною лазили, бо й з учителями ми "чомусь" не співали, а "дерми" кожного разу херувимську "На разореніє Москви". Вона усім нам не подобалась.

Несміло й боязко почали співати херувимську. Збивались й дуже погизили тона. На "і животворящій трійці" хор не підхопив тону. Співали в різноголосицю, тягнули як попало. Нічого животворящого не вдіяли мої старання. І Тридесяті пісню козлетоном тягли, а не співали. Баси з тенорами тричі так затерли, що хор перестав співати, хіба де хто щось тягнув собі під носом.

Мовчали всі. Посеред хорів стояв я з витягнутими руками, дивився вперед і нікого й нічого не бачив.

Слухаю. Гось брентить тенорком під стіною... Захар Приполок з сапаним серйозним виглядом лиця, похитуючи головою в такт співу, зовсім поважно наспівує:

-Три-ги, три-ги, три-ги-ги-и... Наливай, Гершку, за копійку води-и... Птррру! Мій булана!...

Качалася з реготу бурса. Таке почувши й я засміявся, хоч не до співу тоді було...

Спасибіг Йому, о-дніакоу Соболта, з Галгчан, рятував нас. Не чекаючи, як ми закінчили "всякое нині житейское", рішив, що вже час "отложить попеченіє", - тоненьким галицьким напівом, високо-високо, ніби під самим куполом собору, тенорком затягнув: "Благо-честі - і вейша-а-а-го-о-о!".

Ніхто з нас не дивився з хорів у діл, але я певний, що тоді на нас дивилися і сміялись усі...

По великому ході я камертоном енергійно застукав по англої. Співачи моментально опинились на своїх місцях.

-До-ля-фа..., задаю тона.

-Не той тон, не цей тон! пошепки посипались тривожні зауваження.

-До-ля-фа-а! повторюю тона підвищивши на дві ноти. - Яко да царя...

Ніби нічого скандального з нами не сталося. Мелодійно з завзяттям проспівали закінчення херувимської "Пятій номер" Бортнянського, яку ми вважали за "нашу" та яку дуже любили. Бортнянський, шукаючи мотивів для своїх релігійних композицій, в Києві коло Лаври наслухався "концертів" наших лірників і скомпонував свою П'яту Херувимську.

Ніколи я більше не співав і не чув херувимської "На разореніє Москви". Аж по 30 роках у Сан Пауло почув!... Співає її... нова українська еміграція. Бо: не знає й не догадується, що херувимську ту москаль скомпонував, щоб прославити "велич" Москви, беручи для цього марсіальні мотиви з "Атечественной війни".

Утік я з церкви не помолвившись. Не взяв і проскирки з якої священик "мірівав часточку" на проскокидії за спокій душі Захара Приполка. Я утікаю від усіх подібних "патріотичних" урочистей.

Пішком мюлюся ЗА ВСІХ, що життя своє поклали в боротьбі за волю України..., без попів і церков.

Ні Наполеон, ні Гітлер з Мусоліні не розгромили Москви. Прийде Новий Сагайдачний, що на чолі синів українського трудового народу, без чужої панської помочи, не зупиниться перед величчю оорока оороков /40 x 40/ московських "церков" і зітре з лиця землі одвічний московський імперіалізм та загородить шлях риплювому католицизму на Вільну Україну.

ЯКІ У НАС ЗАВДАННЯ? "...Вивести поневолену націю з кліщів тяжкої соціальної структури, щоб-то розбити цю отруктуру шляхом національного будівництва /внутрішню усамостійнити/ і шляхом політичної боротьби, що мала б остаточно трансформуватись в соціальну революцію. /Михайло Шаповал: Велика Революція. Ст. 184./

С.Дулібич.

ЛЮДИ З БРАЗИЛІЇ. ІХ.
/Московські комедіянти на гастролях/

Від Редакції: На XX Конгресі КП СРСР повалено культ Сталіна і зроблено його відповідальним за знищення багатьох комуністичних партійців. Та про те, що він "з'єднав" всі "окраїни" і поширив володіння СРСР поза межі царської Росії, або що загинуло десятки мільйонів населення від розстрілів, голоду, холоду і на тяжких працях в північних холодних, або пекучих південних степах Азії - про це теперішні диктатори в Москві не згадують. Преса цілого світу, втім і українська коментують останні події в Москві і не знаходять ще й нині правдивої відповіді. Наш кореспондент відповідь дав ще в 1953 році. Ось вона:

"І мене зовсім не здивує звістка про те, що однієї ночі поми-
ями злиють у гнилу ріку - Москву славу про Сталіна, з мавзо-
лею витягнуть кости, спалять, як спалили Іоанни II Романова
з цілою родиною, й попіл пустять на вітер, щоб і слідку не ос-
талось по крामольнику, зраднику народу, московського розуміти
треба, по "грузинське" Йосипу Джугашвілі-Сталіну"...

/С.Дулібич: Люди з Бразилії. "УСлово" чю.12, 1953, ст. 249/.

Те, що передбачали ми три роки тому назад оталось.

На XX-му Комуністичному Конгресі СРСР в Москві звалили з п'єдесталу слави най-
найбільшого інквізитора сучасної доби - Сталіна. Його п'єдестал слави був занадто висо-
ким, то при зваленні повстав некий гуркіт і піднялась така курява, від якої зди-
вований та наляканий комунізмом світ не міг придивитись і розібратись щож властиво
робиться в Кремлі.

Заговорили дипломати, політики, журналісти, коментатори, партійці, безпартійці
та щось і в самій Москві говорять. Говорять усі на раз і говорять так, як колись у
Вавилоні говорили.

Прислухаючись до тієї "високої" балачки, ми, як сини українського трудового
народу, тлумачимо події в СРСР нашим "хлоським розумом".

Для Англії московський агресивний імперіалізм усе був і продовжує бути небез-
печним. Всі її заходи принаймні трохи утихомирили Росію чи тепер СРСР не принесли
бажаних наслідків. Всі війни, окрім кривавої, що Англія провадила проти Росії чу-
жими руками, навіть споріднення монархів нічого не помогли. Розгромила Англія свою
суперницю в першій світовій війні ставши проти німців союзницею, але не покорила. З
большевиками боротьба стала складнішою. Червона Москва для внутрішнього життя опе-
рлась на кілька мільйонів армії, а ворогів своїх підминувала комуністами. Англія є
певною /? Ред./, що комуністичний вибух її не зірве, але пошкодити пошкодить. У дру-
гій світовій війні здавалося, що червоній Москві буде кінець. Англія, чи демократія,
витягнула її з союзу з Гітлером і скерувала проти неї всю фурію нації-фашистів. СРСР
був розбитий і виставлений на загально людське посміховище.

З цієї війни Англія "вийшла" теж обезсиленою і передала Америці першенство.

Загально відомо, що Америка та Англія дорожать своїми громадянами й за будь
що не посилають своїх синів на смерть, каліцтво й страждання. Кремль побачив, що
демократія з ними воювати не буде. Вона поволенки вживає комуністичної тактики
підминувати й зірвати з середини СРСР.

Щоб забезпечитись, у Москві придумано "загороду", як її колись китайці одго-
роджувалися муром, від Заходу, яку Черчіль насмішливо назвав "залізною курткою",
вказуючи на атаківизм з Азії у сучасних москалів. Через цю "залізну заслонку" розпо-
чалась "холодна війна" та "війна нервів", або взаємне підминування.

Коли англійці по скінченій війні післали Черчіля на відпочинок, то хтось по-
жартував з буншого прем'єра, а може й сам Черчіль нішком перед кимсь признався, що
найбільшою його політичною помилкою було - не допустити москалів до Атлантику...

Жарт - надзвичайно тонкий!

Можна собі уявити, що сталося, як би ціла Європа познайомилась з москалями, як громадяни Советських Радянських Республік побачили, як живуть робітники й селяни у Франції, Бельгії, Голландії і т.д.!

Ність чи більше мільонів радянських воєнків, а між ними найменше москалів, побувши в окупаційній армії в Європі побачили й переконалися наскільки "старший" брат безпардонно забріхався, брешить і брехнею тримає їх у найчорнішій біді і рабстві. Солдати побачили, що європейський пролетаріят у Європі без порівняння живе ліпше, як вони "блаженствують" у комуністичному раю. Робітник на Заході працює менше, як у ССРСР, вибирає місце праці та саму працю до вподоби, має сякий такий комфорт і має волю. Повернувшись до дому, солдати почали думати, говорити й дружити оповідати про те, що вони бачили, спостерігали і що застали в себе дома, до чого повернулися.

Зародився фермент революції, якого Москва завжди боялася і боїться...

Кремль не послухав зауважень і пересторог Берії, що першим це підмітив. Розстріляли його. Побачив, нарешті, що затягне перебування совітських воєнків на Заході все збільшує ферментацію незадоволення голодного народу. Бачить, що демократія й не ду- має здаватися і затягає забрати свої експедиційні війська з Німеччини. І знають, що "залізна куртина" не помагає.

З офіційного повідомлення про перебіг XX Конгресу КП ССРСР завважити приходиться, що там справи стоять зле, дуже зле. Видно, що нові головачі московського імперіалізму хапаються за все, щоб на деякий час протягнути своє існування.

Щоб припинити фермент незадоволення громадян ССРСР, на XX Конгресі пригорнали сипнули соли, щоб припинити ферментацію, точнісінько, як баба Палажка солить квашу, що почала шугувати і втікати з діжечки. Просто з мосту в воду: Сталін, грузин, спричинив стільки лиха, отільки зла, нужди для прекрасних пролетаріїв усього ССРСР!...

Про це ніхто не смів писати, уряд сам заговорив на Конгресі. І цілий конгрес відбувався під плаксивим скігненням Хрушова: "Братікі, абаждіте, не вальтуйтеся!... Сталін тридцять років чинив лише зло. Щоб його направити потрібно багато часу, потрібно витримати ще багато п'ятиліток. О, тоді заживемо, як в раю".

Хтось із делегатів вигукнув: "А що ви, прибічники Сталіна тоді робили!"

Напевно, хтось із старших віком делегатів пригадав собі літописця Нестора: "Земля наша велика і багата..." Прибічники Сталіна нічого не відповіли на запитання. Теперішні кремлівські можновладці довго думали над відповіддю й, оце недавно, десь одповів Хрушов: "Ми плясали, бо Мосип Вессаріонович Сталін дуже любив український національний танець".

"Гідна" відповідь "достойних" державних мужів! Таких як Хрушов, Булганін, Маленков, Молотов, Микоян і т.д.

Хрушов може й вірить у те, що раби Москви йому повірять. Але бачить, що світ, демократія, найменшої віри йому не має. І перед світом, по московському звичаю, нахабно звалює пину на Сталіна, як Шельменко Ленник, запевняє, що повертаються до Ленінового заповіту "співіснування". Докази? Скільки хочете! З московського комуністично-імперіалістичного євангелія викреслили - четвертого євангеліста Сталіна, а придеркуються науки трьох: Маркса-Енгельса-Леніна. /Історичний інститут "Маркс-Енгельс-Ленін-Сталін" переіменували на "Маркс-Енгельс-Ленін"/.

У Кремлі бачать, що курява від детронізації Сталіна поволенськи розпітрюється. Іздять Хрушов з Булганіном, Маленков, Микоян з танцями і чаклукать по чужих столицях. Потанцюють ще й далі, повезуть ікру і водку і будуть гостити своїх гостителів. Ох, як вони люблять ікру, снірнобочку і рикочку! За це вони можуть віддати й решту світу в Московську неволю і сами до неї влізуть! Наш "хлопський розум" нам підказує, що для збереження московського червоного імперіалізму Хрушов з Булганіном затапцюють і у Ватикані і поцілують у пантофлю.

Не побачемо в телевізії, як навприсядки, або й на колінах, підуть з танцями нові московські диктатори перед папою Римським, щоб виграти на часі, заворожуючи світ своїми хитрощами. "Москва на видулці хітра!"

У К Р А Ї Н С Ь К А Г Р О М А Д А У Ф Р А Н Ц І Ї.

Від Президії Головної Управи Української Громади у Франції.

Високоповажаний Товаришу Зеркаль!

В імені Президії Української Громади та її членства, вітаємо Вас Дорогий Товаришу, з днем Вашого народження та з 60-тю роками життя.

60 років прожити, це є радість і перемога, з котрих у Вас більша половина з них наповнені працею і боротьбою за краще і справедливіше життя для Українського Трудового Народу, наповнені активною діяльністю за визволення і відбудову Української Народньої Трудової Республіки.

Ми вітаємо Вас і радіємо разом з Вами, Вашою родиною і з тими Вашими Товаришами, котрі поділяють з Вами працю і ідеї на Українському громадському полі.

Вітаючи, ми бажаємо Вам і на далі сил та витривалости для продовження не закінченого діла до повного його завершення, до досягнення Самостійної Трудової "без холопа і пана" Незалежної Вільної України.

За Президію Української Громади у Франції

Париж, 12 квітня 1956.

І.Вондарь, Голова Громади.

МОНТБЕЛІРСЬКА ФІЛІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ У ФРАНЦІЇ. Свято Т.Шевченка.

Монтбелірска філія в Сошо, дня 25 березня 1956 р. відсвяткувала власними силами, Генія і Пророка України ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, з такими багатьма програмами: свято відкрив заступник голови Федір Штак, привітавши членів філії і гостей, а далі попровадив програм вечора,

1. Місцевий філіяльний хор відспівав "Заповіт" Т.Шевченка, 2. Про життя Т.Шевченка реферат зачитав т.Петро Горбовий, 3. Анна Соловій продеклямувала "Учітєся брати мої", 4. Хор відспівав "Думи мої, думи"..., 5. "Мені однаково" продеклямувала Ірена Горбова, 6. "Зелений гай" відспівав хор, 8. Вірш Лесі Українки "На роковини Тараса Шевченка" прочитала Анна Соловій, 8. "Рече та стогне Дніпро Широкий" відспівав хор, 9. Вірш "Розрита могила" продеклямувала Юліяна Ождова, 10. Реферат про "значіння творчости Тараса Шевченка для України" виголосив т.Опашко Стефан, 11. Деклямацією Марії Горобички про Тараса Шевченка та відспіваннями Українського Національного гімну закінчено програм свята.

Друга частина вечора була присвячена річниці смерти великого письменника, Першого Голови Генерального Секретаріату, Прем'єр Міністра і Голови Директорії Української Народньої Республіки Володимира Винниченка.

Реферат про В.Винниченка виголосив т.Опашко Стефан.

Подала Ю.Ождова.

Н О В І В И Д А Н Н Я.

В цій рубриці містимо тільки ті нові книжки і збірники, що надіслані до Редакції.

НА ВІЧНУ ГАНЬБУ ПОЛЬШІ, твердині варварства в Європі. Серія: Матеріали й документи ч.2. Друге незмінене видання. Видавництво "Говерля" в Новім-Йорку. 1956 р. Зміст книжки зложений з таких відділів і статей:

А. Описи ляхських варварств та звірств. 1/"Пацифікація" Східньої Галичини. 2/Погром українців у Збаражчині. 3/Перше звірів. 4/Вандали й варвари.

Б. Протоколи очевидців, зізнання побитих, лікарські свідчення, судові документи, інтерпеляції союзові та звіти, описи й петиції чужинців. 5/Об'їздка єпископа Вучка. 6/Іван Терпеляк про своє побиття. 7/о М.Елзовський про своє побиття. 8/о Е.Мандзій про своє побиття. 9/ Як я пережив польську "пацифікацію". 10/Військова

карна експедиція в Гаях. 11/Протоколярні зізнання про лянкі звірства. 12/Судові документи про польську "паціфікацію" у Сх.Галичині. 13/Лікарські свідчення /документи/. 14/Зізнання побитих, огляданих у "Народній Явчипці"/документи/. 15/Українські послани про своє ув'язнення в Гересті. 16/Інтерпеляція клубу українських послів. 17/Англійські очевидці про жертви польських погромів. 18/Американець, жертва польського звірства, про свої досвіди. 19/Д-р Дей про польські звірства. 20/Трагедія України. 21/Події в селі Черче. 22/Місс Міллінкс про польські варварства. 23/Американський кореспондент про польські погроми. 24/Американський кореспондент про "паціфікацію". 25/Англійські парламентарі в обороні українського народу.

Протестна акція проти польського терору.

1/Англія, Америка, Канада і Бразилія: а/ протести поодиноких українських організацій, б/походи, демонстрації, радіо й виклади, в/ акція чужинців, офіційні інтервенції та інтерпеляції, г/ протестні віча, г'/ англійська преса в Англії, Америці і Канаді. 2/Чехословаччина. 3/Німеччина. 4/Франція. 5/Бельгія. 6/Італія. 7/Грн-ціг. 8/Литва. 9/Австрія. 10/Швейцарія. 11/Ріжне.

Книжка має 150 сторінок дрібного друку, багато ілюстрацій з "паціфікації" і погромів. Книжка появилася в час, коли ляхоманія зводить голову і братається з ворогами України. Книжка документарно розкриває всю фальшивість "християнської моралі" поляків римо-католицької церкви і скаженого польського шовіністичного імперіалізму. Книжку можна дістати в українських книгарнях, або безпосередньо від видавництва:

"HOWERLA", 41 East 7 th Street, New York 3, N.Y. U.S.A.

УКРАЇНСЬКИЙ ЗВІРНИК. Книга 5. Мюнхен, 1956. Редагує Комісія Наукової Ради Інституту для Вивчення ССРСР. Редактор проф. П.Курінний. Сторінок 200, циклостил. Зміст:

1/В.Голубничий - М.Волобуєв, В.Доброграєв та їх опоненти. 2/А.Поповіч - Економіка сучасної України. 3/В.Пляш - Спілка визволення України. 4/І.Кривов - До питання про освітньо-виховні ідеали ССВУ. 5/А.Кравченко - "Добровільні" переселенці. 6/Н.Пущкарський - Як горів Київ.

Анотації і рецензії: 7/І.Кисіль - Ілукрова промисловість в Україні. 8/Ф.Кордуба - Brigadier C.N.Barclay "The New Warfare".

9/Україніка в неукраїнських виданнях Інституту. 10/Нові видання Інституту в акад. 1955/56 році.

* * * * *

І К Р О Ї Д И. Газети сповідають, що Шведський прем'єр Таго Ерландер, керівник делегації в перших днях квітня м-ця ц.р. прибув з офіційною візитою до ССРСР. Ерландер заявив, що тепер між Швецією і ССРСР панує "традиційна приязнь". Ця делегація відвідала крім Москви ще й Київ, Ростов н/Донем та Тифліс на Кавказі.

З квітня в Кремлі Булганін влаштував для делегації прийняття, на якому зі Шведської сторони були присутні: Т.Ерландер з дружиною - прем'єр міністр, Г.Хедлуїд з дружиною - міністр внутр. справ, Г.Аррінг з дружиною - зав. від. мініст' закордонних справ, У.Пальме - секретар прем'єра, Г.Лорентзон - секретар торг. від. мін. закорд. справ, С.Фрікус - пресофіцер прем'єра, пошляхований посол Швеції в ССРСР - Р.Сульман та голови дипломатичних представництв акредитованих в ССРСР.

Жорж Гарон, кореспондент парижської газети "Ле фігаро" відвідав ССРСР, побував він і на Україні. Щоб задобритися своїм ікродалцям - московським імперіалістам, він українців на Україні називав "русскими". Для його і газети "Ле фігаро", Москва і Україна, або москалі і українці - "все одно". Очевидно, що для московських імперіалістів бретонці, провансальці, баски і інші теж "французи", або "все одно". Ворон воронові ока не виключе!

x - x - x - x - x - x - x - x - x - x - x

... Це про книжку: Іван Завзятий - Блудний син; гарна книжка! я, читаючи її, разом з тими героями - то ридав, то реготався до нескочу... Я, переживав з ними їх долю і недолю... Неначе озарило мене сонце, дало й мені хвилину радості... Це неперестануть жити і творити наших Івтиків-Осиковицків - котрого то писали "Гаруса" до невгамовних сліз зрушують, читаючи їх... Отож зичу і бажаю оттим нашим хвилючим Геніям кастя і доброго життя... Много, много літ! Хай живуть і пишуть про такі речі як "Блудний Син" для добра трудової класи, для слави і добра, для всього нашого поколоного народу! ...

А.Х.

ПЕРЕДПЛАЧІТЕ, КУПИТЕ І ЧИТАЙТЕ "Українське Громадське Слово" і книжки:

1. Никифор Григоріів: Українська боротьба за державу в 1917-1920 рр. Чому українці не вдержали своєї держави..... \$ 0.60
2. " " Польки на Україні. Польсько-українські відносини..... " 0.65
3. " " Підстави української незалежної політики..... " 0.60
4. " " Українська національна вдача..... " 0.60
5. " " Соціалізм та національна справа..... " 0.50
6. " " Основи націознання..... " 0.60
7. І.Кам'янецький: Німці й Україна..... " 0.70
8. Іван Завзятий: Блудний син..... " 2.00
9. П.Богачський, М.Шаповал, А.Ливотко: "Українська Хата". Спогади з 1909 - 1914 років про видання журналу "Українська Хата", суспільно - громадське, політичне і літературне життя..... " 1.00
10. М.Шаповал: Схема життяпису /Автобіографічний шкід/ за час від народження до 15 лютого 1919 року..... " 1.00

Книжки висилаються на замовлення і по заплачені належитості. Пересилка на наш кошт.

Передплату на "Українське Громадське Слово" і замовлені книжки, з поданого тут ціника просимо посилати на адресу:

Ukrainian Community Word. P.O.Box 103, Brooklyn 25, N.Y., U.S.A.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:	на 1 рік:	на 1/2 року:	поодиноке число:
"У.Г.Слова"			
БЕЛЬГІЯ.....	120 б.франк.	60 б.франк.	10 б. франк.
БРАЗИЛІЯ.....	72 круз.	36 круз.	6 круз.
ЗДА і КАНАДА.....	3.50 доларів	1.80 доларів	30 центів

В інших державах по курсу американського долара, в країні передплативка.

ПРЕДСТАВНИКИ "УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО СЛОВА":

БЕЛЬГІЯ: Mr. Zavziaty Jean, 90 rue Wazon, LIEGE. Belgique

БРАЗИЛІЯ: Mr. Kravtchenko S., Rua Helvetia, 1027, SAO PAULO. Brasil.

ФРАНЦІЯ: Mr. Bondar Ivan, 31 rue des Cordeliers, PARIS 13. France.

Просимо наших передплатників і читачів у згаданих держах за одержані припірники "Українського Громадського Слова" розраховуватися у наших Представників. Також просимо до них звертатися в справі замовлення "Українського Громадського Слова" і книжок.

+ + + + +

Редакція.